DE VERBORGEN WEGEN

DEEL 2

DENISE HAAS

Colofon

De verborgen wegen | Deel 2

Denise Haas

ISBN paperback: 9789465548425

Jaar van uitgave: 2026

Uitgegeven via Brave New Books

Omslagontwerp: Denise Haas

© 2026 Denise Haas

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt, behoudens wettelijke uitzonderingen.

Historische roman. Personages, scènes en gesprekken zijn deels fictief.

Inhoud

Hoofdstuk 1.....5
Hoofdstuk 2.....18
Hoofdstuk 3.....38
Hoofdstuk 4.....57
Hoofdstuk 5.....72
Hoofdstuk 6.....90
Hoofdstuk 7.....112
Hoofdstuk 8.....129
Hoofdstuk 9.....150
Hoofdstuk 10.....168
Hoofdstuk 11.....182
Hoofdstuk 12.....195
Hoofdstuk 13.....209
Hoofdstuk 14.....229
Hoofdstuk 15.....245
Hoofdstuk 16.....262
Hoofdstuk 17.....276
Hoofdstuk 18.....291
Hoofdstuk 19.....305
Woordenlijst.....322

Hoofdstuk 1

De volgende ochtend vertrokken ze nog vóór de zon boven de hellingen stond. De vochtige kou van de Moezel kroop onder hun militaire jassen. Tussen de bomen hing een dunne nevel. Simon haalde de riem over zijn uniform voorzichtig aan. Meteen voelde hij de snee onder het verband langs zijn ribben trekken. Hij hield zijn adem een tel vast, trok de riem toch strakker en liet zijn hand daarna los voordat iemand het zag. Kees zag het alsnog. Hij kwam langs Appels schouder staan, keek naar Simons zij en daarna naar zijn gezicht. ‘Als je hem weer openrijdt, bind ik je vanmiddag zelf op een wagen.’ Simon legde zijn hand op het zadel en trok één mondhoek op. ‘Goedemorgen.’ Kees keek langs hem heen naar Pieter, wiens bovenarm opnieuw verbonden was. Pieter opende al zijn mond, maar toen Kees zijn blik op hem richtte, besloot hij blijkbaar dat stilte verstandiger was. Jan zat stijver dan anders op Star en Willie droeg een smalle strook linnen langs zijn wang. Geen van hen bleef achter. Tussen Arie, Harry en Leo bleef een lege plek waar Simon telkens opnieuw naar keek, voordat hij zichzelf dwong zijn blik af te wenden. Niemand reed er.

Van Amerongen wachtte hen op waar verschillende verkenningsgroepen zich vóór de hoofdmacht verzamelden. Achter hem stonden dragonders en andere ruiters in kleine groepen, karabijnen binnen bereik, paarden onrustig onder het eerste gedempte geluid van de naderende colonne. Zijn blik gleed van Pieters arm naar Willies wang en bleef heel even op Simon rusten. Daarna wees hij met zijn rijzweep naar de hellingen. Jan kreeg met Hendrik, Onno en Teunis de hoofdroute vooruit. Pieter ging met Willem en Jacob langs de lagere rivierzijde. Matthijs bleef met Klaas, Willie en Kees dichter bij de weg waar de colonne later langs moest. Toen Van Amerongen Simon aanwees, schoof Arie ongemerkt zijn gewicht in het zadel. ‘Hogere flank. Met Arie, Harry en Leo. En als de Fransen alleen kijken, laat je ze kijken.’ Simon knikte. ‘Waarnemen, melden, terugvallen als het terrein slecht wordt. Geen achtervolging.’ Van Amerongen liet zijn rijzweep zakken. ‘Mooi. Dan hoef ik het niet nog eens te zeggen.’ Achter Simon verschoof Harry zijn karabijn iets hoger tegen zijn dij. De naam van Rens viel niet.

Simon liet Arie vooropgaan. Het smalle pad liep tussen wijnranken en lage stenen muurtjes omhoog. Appel zette voorzichtig zijn hoeven op de

losse stenen. Harry reed achter Arie, Leo daarachter en Simon sloot de rij. Bij iedere bocht zag hij eerst Harry verdwijnen en daarna weer verschijnen. Twee keer bracht hij Appel vanzelf sneller naar voren voordat hij zichzelf inhield. De derde keer merkte Arie het. Hij keek even over zijn schouder, niet naar Simon maar naar de afstand tussen de paarden, en reed gewoon door. Bij een splitsing hief hij zijn hand. In de vochtige aarde lagen verse hoefsporen. Harry keek er lang naar. Zijn hand ging naar de rand van zijn zadel en bleef daar. ‘Twee paarden,’ zei hij uiteindelijk. Hij keek nog eens. ‘Misschien drie. Meer weet ik niet.’ Simon knikte. Harry keek op, bijna alsof hij op een correctie wachtte. Die kwam niet. ‘Goed. Dan weten we dat.’ De jongen liet zijn schouders een fractie zakken.

Ze namen niet het hogere pad maar een lager spoor dat er evenwijdig aan liep. Een half uur bleef het stil. Beneden verschenen tussen bomen en wijnranken stukken van het leger en verdwenen weer achter bochten. Simon hoorde wielen, stemmen en af en toe het doffe slaan van een trom. Iedere keer wanneer het geluid wegviel, merkte hij hoe zijn eigen adem harder klonk. Leo stak plotseling zijn hand op. Boven hen bewoog iets tussen de struiken. Eerst een donkere vorm, daarna de achterhand van een paard. Een tweede dier verscheen ernaast. Arie trok zijn paard achter een stenen rand. Simon bleef laag in het zadel en keek omhoog. De mannen boven hen keken niet terug. Hun aandacht lag beneden bij de colonne. Een derde paard werd heel even zichtbaar. Simon kneep zijn knieën steviger tegen Appels zij en voelde de wond trekken.

Arie wees naar een droge geul die omhoogliep. ‘Als ik met Leo links ga, kunnen we misschien achter ze komen.’ Simon keek naar de geul, daarna naar de kam. Hij zag drie paarden, maar niet hoeveel mannen achter de kam verborgen zaten of welke uitweg er daar nog was. Zekerheid had hij niet. Toch bleef zijn blik hangen op de route omhoog. In zijn hoofd zag hij Rens niet eens volledig terug; alleen de plotselinge knik van diens lichaam in het zadel en bloed dat tussen zijn vingers doorglipte. Simon streek met zijn duim hard over de teugel tot het leer kraakte. Arie wachtte. Simon keek opnieuw naar het terrein, deze keer langer. Daarna schudde hij zijn hoofd. ‘Harry terug. Waarschuw de dichtstbijzijnde patrouille.’ Harry zette zijn paard al in beweging. Arie knikte één keer en keek weer omhoog. Geen vraag. Geen commentaar.

Een tak kraakte rechts van hen. Leo draaide zich als eerste om. Het schot kwam vrijwel tegelijk. De kogel sloeg tegen het lage stenen muurtje

en gruis tikte tegen Simons laars. Appel sprong zijwaarts. Simon ving hem op en trok zijn karabijn omhoog. Tussen twee rijen wijnranken verdween een Franse ruiter. Niet boven hen. Naast hen. Simon voelde zijn maag verkrampen. Zijn blik schoot naar de mannen op de kam en meteen weer terug naar het lagere pad. Hij had naar boven gekeken. Zij hadden daarop gerekend. Arie schoot eenmaal. Een antwoord kwam hoger uit de begroeiing. Harry, nog geen twintig passen weg, gooide zich achter een muur. Simon boog zich uit het zadel. De beweging trok scherp door zijn zij. 'Niet omhoog!' Zijn stem sneed door de stilte. Vrijwel meteen volgde een nieuw schot. Leo drukte zich dichter tegen de stenen. Arie bleef laag. Simon keek naar Harry. De jongen lag plat achter de muur, karabijn tegen zijn schouder, maar wachtte. Nog twee schoten. Hoefslag. Daarna niets.

Toen de andere patrouille hen bereikte, waren de Fransen verdwenen. Arie keek naar de hogere flank. 'Minstens vier.' Simon knikte. Harry kwam terug met aarde op zijn knieën en een rode streep langs zijn wang waar een tak hem geraakt had. 'We hadden ze kunnen krijgen.' Zijn stem was te snel. Simon keek hem aan. 'Misschien.' Harry kneep zijn vingers om de riem van zijn karabijn. Simon wees met zijn kin naar de kam. 'En hoeveel zaten daarachter?' Harry keek omhoog. Zijn mond ging even open, maar hij zei niets. 'Precies,' zei Simon. Harry keek weer weg en schopte met zijn laars tegen een losse steen. Simon voelde zijn eigen hand naar het verband langs zijn zij gaan en liet haar halverwege zakken.

Ook de andere groepen vonden sporen. Pieter vond bij een lage brug versgebroken hout en stuurde zonder discussie een bode terug met de boodschap dat de wagens een andere oversteek moesten nemen tot de planken gecontroleerd waren. Jan ontdekte samen met Hendrik sporen van meerdere paarden bij een heg die uitzicht bood op de hoofdroute. Even later zagen zij drie Franse ruiters op een lage hoogte. Hendriks hand ging naar zijn karabijn. Jan keek niet naar hem. 'Laat zitten.' Aan de overkant bleef één Fransman even stil staan. Zijn paard bewoog met het hoofd, trok aan de teugel en draaide uiteindelijk weg. De andere twee volgden. Hendrik liet zijn hand van zijn karabijn zakken en keek hen na. 'Een paar weken geleden waren we erachteraan gegaan.' Jan streek zijn duim langs de teugel van Star. 'Een paar weken geleden zat Rens niet met een gat door zijn schouder bij de gewondenwagens.' Daarna zette hij zijn paard weer in beweging.

Tegen het middaguur stonden Matthijs, Simon, Pieter en Jan opnieuw bij Van Amerongen. De meldingen sloten te nauw op elkaar aan: ruiters

op hogere grond, verse sporen langs parallelle paden, een verdachte brug, mannen die verdwenen zodra een patrouille dichterbij kwam. Simon vertelde over de waarnemers boven de colonne en het schot vanaf de lagere flank. Van Amerongen luisterde zonder hem te onderbreken. ‘Wat konden ze zien?’ Simon keek naar de weg beneden. Een groep infanteristen trok net tussen twee bomenrijen door. Daarachter volgden paarden. Verderop blonk iets van een wagenbeslag in de zon. ‘Genoeg,’ zei hij. Hij wees. ‘Infanterie. Ruiters. Wagens. Tussenruimtes.’ Van Amerongen keek naar Matthijs. Matthijs’ kaak trok strak. Niemand hoefde uit te spreken hoe kwetsbaar de colonne vanaf die hoogten was.

De rest van de middag wisselden de patrouilles vaker van plaats. Sergeanten reden niet steeds voorop en bodes keerden sneller terug. Tweemaal klonk op afstand een schot. Niemand werd geraakt, maar bij ieder scherp geluid draaide Harry zijn hoofd sneller dan de anderen. Toen een zwerm vogels plotseling uit een rij bomen opvloog, trok hij zijn karabijn al half los voordat hij zichzelf tegenhield. Hij keek meteen opzij, alsof hij verwachtte dat iemand zijn schrik had opgemerkt. Simon had het gezien. ‘Daarmee ophouden.’ Harry liet zijn hand zakken. ‘Met wat?’ ‘Dat gezicht.’ De jongen fronste. Simon wees naar de bomen. ‘Kijken is je werk. Je hoeft je niet te schamen omdat er niets zat.’ Harry keek hem enkele tellen aan. Daarna schoof hij zijn karabijn terug en knikte. Arie, die een paar passen verder reed, keek even naar Simon en draaide zijn gezicht weer naar de helling.

Tegen de avond kwam een bode uit de achterhoede. Hij reikte Simon een klein, zorgvuldig gevouwen briefje aan. Simon herkende het hoekige handschrift van de chirurgijnsknecht nog voordat hij het openvouwde. Rens had geen nieuwe bloeding gehad. Zijn koorts bleef laag. Hij had gegeten. Simon las de korte regels, liet zijn ogen teruggaan naar het begin en las ze nog eens. Pas toen merkte hij dat Harry en Leo naar hem keken. ‘Hij houdt zich goed.’ Harry ademde hoorbaar uit. Leo sloot even zijn ogen. Arie knikte en keek daarna naar de weg. Simon vouwde het briefje zorgvuldig op. Zijn blik gleed naar de donkerleren etui die naast zijn zadel hing, veilig onder de overslag en binnen handbereik vanaf het zadel. Het leer was inmiddels hier en daar doffer geworden van regen, stof en zijn handen, maar de naden waren nog stevig. Lies had hem de etui meegegeven voordat hij vertrok. Hij maakte de sluiting los, schoof het briefje tussen zijn kaarten en papieren en bleef een ogenblik met zijn duim langs de binnenzijde van het leer gaan. Daar stonden nog altijd dezelfde

woorden die hij inmiddels niet meer hoefde te lezen om ze te kennen: Voor Simon. Kom altijd weer thuis. Lies. Zijn vingers bleven er even op rusten voordat hij de etui weer sloot.

Matthijs liet Bruno naast Appel zakken. ‘Rens?’ Simon haalde het briefje niet opnieuw tevoorschijn; hij knikte naar de etui. ‘Geen nieuwe bloeding. Nauwelijks koorts. Hij heeft gegeten.’ Matthijs ademde langzaam uit en keek daarna naar Simons zij. ‘Dat schrijf je ook.’ Simons hand rustte nog steeds op de leren klep van de etui. ‘Dat was ik van plan.’ ‘Mooi.’ Simon keek hem schuin aan. ‘Zeg je dat als sergeant of als zwager?’ Matthijs antwoordde niet meteen. Voor hen boog de weg langs de rivier. Hij stuurde Bruno om een diep karrenspoor heen en keek daarna pas opzij. ‘Ik heb geen zin ooit tegenover Lies te moeten staan en haar te vertellen waarom jij niet meer terugkomt.’ Zijn stem bleef laag, maar zijn vingers klemden de teugels vast. Simon keek naar hem. Matthijs keek alweer vooruit. ‘En al helemaal niet omdat jij hier vond dat iets wel kon.’ Simon opende zijn mond voor een grap, maar liet hem weer dichtgaan. Zijn vingers sloten zich even steviger om de rand van de etui. Na enkele passen zei hij alleen: ‘Ik ben van plan zelf terug te gaan.’ Matthijs knikte. ‘Goed.’

Die avond lagen de kaarten op een omgekeerde kist. Franse ruiters langs de flanken. Waarnemers boven de marsroute. Een beschadigde brug. Sporen die telkens verdwenen voordat iemand kon achterhalen waar ze naartoe leidden. Van Amerongen schoof zijn vinger langzaam naar het zuiden. ‘Hoe dichter bij Sierck, hoe kleiner de ruimte tussen hun verkenners en de onze.’ Simon zat met één hand op zijn knie. Bij iedere diepe ademhaling trok de snee langs zijn ribben. Buiten het licht van het vuur bewogen mannen tussen paarden en tenten, maar verderop begonnen de hellingen al zwart te worden. Simon keek ernaar en zag in gedachten geen onbekende vijand meer. Hij zag mannen die dezelfde wegen bekeken, dezelfde tussenruimtes telden en misschien inmiddels wisten welke groep steeds bij welke sergeant hoorde.

Toen de bespreking uiteenliep, bleef Simon nog even bij de kist zitten. De donkerleren etui lag waar hij haar zojuist had neergelegd, naast de opgerolde kaart. Hij pakte haar op, veegde met zijn duim een dunne laag stof van het leer en maakte de sluiting nog eenmaal los. Rens’ kleine briefje zat tussen de andere papieren. Zijn vingers gleden vanzelf naar de binnenzijde en bleven bij de ingedrukte woorden van Lies rusten. Kom altijd weer thuis. Voor het eerst die dag keek Simon niet naar de donkere

hellingen maar naar die paar woorden. Daarna sloot hij de etui, trok de riem stevig dicht en hing haar weer op haar vaste plaats bij zijn zadel. Morgen zou hij haar opnieuw meenemen op verkenning, dicht tegen zijn been bij iedere stap van Appel. De volgende ochtend hing er geen nevel meer boven de Moezel. De lucht was helder en koel en vanaf de hogere hellingen konden ze verder kijken dan Simon prettig vond. Hij controleerde Appels singel, schoof de donkerleren etui van Lies iets verder naar achteren zodat ze niet tegen zijn gewonde zij sloeg en voelde met twee vingers of de sluiting goed vastzat voordat hij opstapte. Arie zag de beweging, maar zei niets. Harry en Leo stonden al gereed en deze keer hield niemand een plek vrij alsof Rens ieder ogenblik nog kon komen aanrijden. Zijn afwezigheid zat nu in kleinere dingen: in de manier waarop Harry zijn zadeltas tweemaal controleerde, in Leo's langere blik naar de hoge paden en in Simons hand die iets langer dan nodig op de knop van zijn zwaard bleef liggen voordat hij de teugels opnam. Van Amerongen gaf hun nauwelijks meer dan een richting. Zuidwaarts, hoger dan de hoofdroute, contact met de naastliggende patrouille behouden en vooral vaststellen hoe ver de Franse waarnemers naar voren waren gekomen. Van Amerongen draaide zijn paard al toen hij waarschuwde dat niemand die ochtend hoefde te bewijzen hoe dapper hij was. Vanaf Mars trok Pieter een mondhoek op. Hij mompelde dat hij die woorden graag op Simons zadel geborduurd zag. Simon wierp een blik op Pieters verbonden arm. 'Bij jou is er waarschijnlijk meer stof voor nodig.' Pieter opende zijn mond al voor een antwoord, maar Matthijs stuurde Bruno tussen hen door. 'Bewaar je energie maar voor de Fransen.'

Het eerste uur vonden ze niets behalve hoefsporen. Dat beviel Simon minder dan hij wilde toegeven. De afdrukken verschenen op zachte stukken van het pad, verdwenen op steen en kwamen verderop opnieuw terug. Vier paarden, misschien meer, allemaal dezelfde richting uit. Arie reed voorop en hield het tempo laag. Bij iedere bocht wachtte hij net lang genoeg om Harry en Leo achter zich te laten aansluiten voordat hij verderging. Simon bleef achteraan en voelde de wond langs zijn ribben bij iedere steilere stijging trekken. Hij probeerde het gevoel niet voor de anderen te laten merken en hield zijn ademhaling rustig. Appel bewoog zeker onder hem. Alleen toen het pad boven een open strook uitkwam, hield Arie plotseling stil en stak zijn hand naar achteren. Simon bracht Appel onmiddellijk naast een lage stenen muur. Beneden liep de Moezel tussen de hellingen door en verder zuidwaarts was de vallei breder

geworden. Aan de overkant lagen donkere vlekken tussen bomen en akkers die Simon eerst voor vee hield, totdat hij een glinstering zag, daarna nog één en verderop een dunne rookpluim die nauwelijks bewoog in de stille lucht.

Harry boog zich iets voorover. ‘Zijn dat mannen?’ vroeg hij zacht. Simon antwoordde niet meteen, maar pakte zijn kijkglas uit de zadeltas, schoof het uit en legde zijn onderarm op de stenen rand om het beeld rustig te houden. Het duurde even voordat de vormen scherp werden. Paarden. Lage afdekkingen of tenten. Mannen die zich tussen de bomen bewogen. Verderop stond iets donkerder tegen een helling dat op een wachtpost leek. Toen Simon het kijkglas liet zakken, merkte hij dat Arie hem aankeek. ‘Fransen.’ Harry schoof onmiddellijk zijn karabijn hoger tegen zijn been. ‘Nog niet,’ zei Simon. De jongen liet het wapen zakken en bleef naar de overkant kijken. Leo wees verder naar rechts, waar een smalle weg tegen de helling omhoogliep. Op het hoogste zichtbare deel stonden twee ruiters naast elkaar. Eén draaide zijn paard zodat het dier even scherp tegen de lichte lucht afstak. De afstand was te groot om gezichten te zien, maar Simon hoefde niet dichterbij om te begrijpen wat de mannen deden. Ze keken naar dezelfde vallei waarin de geallieerde colonne zich voortbewoog.

Arie schoof langzaam dichter naar hem toe. ‘We moeten weg van die rand.’ Simon knikte meteen. Ze lieten de paarden achterwaarts van de stenen muur stappen en verdwenen één voor één achter de wijnranken. Harry keek nog eenmaal om. ‘Zouden ze ons gezien hebben?’ Simon keek naar de open strook waar ze zojuist hadden gestaan. ‘Dat weten we niet.’ Harry trok zijn mond strak, maar vroeg niet verder. Ze reden ongeveer vijftig passen terug voordat Arie een lager pad aanwees dat onder de kam doorliep. Daar hield Simon Appel in, haalde de donkerleren etui van Lies los en opende haar over het zadel. Toen hij de kaart eruit trok, schoof het kleine briefje over Rens mee naar buiten. Hij ving het tussen twee vingers voordat de wind ermee weg kon gaan, stopte het zorgvuldig terug tussen de andere papieren en streek daarna de kaart over het leer glad. Arie boog zich ernaast. Als de Franse posten inderdaad lagen waar zij ze hadden gezien, zaten ze dichter tegen de geallieerde marsroute dan Simon had verwacht. Niet dicht genoeg om de hoofdmacht rechtstreeks aan te vallen, maar wel dicht genoeg om vrijwel iedere beweging in de vallei te volgen.

Een hoef tikte boven hen tegen steen en alle vier mannen hielden tegelijk op met bewegen. Simon legde zijn hand plat op de kaart. Harry

draaide zijn hoofd omhoog. Leo had zijn karabijn al uit de houder gehaald, maar bracht hem niet verder. Er volgde nog een hoefslag, daarna het zachte schuren van aarde en leer. Eén paard, misschien twee. Het geluid kwam langzaam dichterbij over het hogere pad dat zij zojuist verlaten hadden. Simon vouwde de kaart zonder haast dicht, schoof haar terug in Lies' etui en sloot de riem. Arie wees naar een smalle strook struikgewas. Ze brachten de paarden één voor één achter de begroeiing en bleven roerloos in het zadel zitten. Appel bewoog zijn oren naar voren en Simon legde zijn hand tegen zijn hals, waar hij de spieren onder de huid voelde aanspannen. Boven hen klonk leer, daarna een man die kort kuchte en een tweede stem die zo laag bleef dat Simon de woorden niet verstond.

Harry draaide zijn gezicht naar hem toe. De spanning trok strak rond zijn mond, maar hij bewoog niet. Simon bracht één vinger naar zijn lippen. Door een opening tussen de bladeren zag hij eerst paardenbenen en daarna de onderzijde van een blauwe jas. De ruiter passeerde nauwelijks vijftien passen boven hen. Een tweede volgde. Simons hartslag duwde tegen het verband langs zijn zij en zijn hand lag op de greep van zijn pistool zonder het wapen te trekken. Arie zat zo stil dat alleen de trage beweging van zijn paard verried dat er leven achter de struiken schuilging. Leo keek niet naar de Fransen maar naar Harry, die zijn karabijn zo stevig vasthield dat zijn vingers wit rond het hout stonden.

De eerste Fransman hield stil. Boven hen schraapte een hoef over steen. De ruiter zei iets tegen zijn metgezel en Simon verstond slechts één woord: chevaux. Paarden. Appel blies zacht door zijn neus. Harry kneep zijn kaken op elkaar. De Franse ruiter wendde zijn paard. Tussen de bladeren verscheen het hoofd van het dier. Nog enkele passen en de man zou rechtstreeks in hun dekking kijken. Simon trok langzaam zijn pistool en zag vanuit zijn ooghoek dat Arie hetzelfde deed. Niemand hoefde iets af te spreken. Als de Fransman hen zag, zouden ze geen tijd meer hebben om nog iets te overleggen.

Vanaf de vallei beneden klonk plotseling een trompetsignaal. De Franse ruiter hield opnieuw stil en draaide zijn hoofd naar het geluid. Zijn metgezel zei iets scherps. Een ogenblik later trokken beide paarden weg van de rand en verwijderde de hoefslag zich over het hogere pad. Simon bleef nog zitten totdat hij alleen de verre trompet en het zachte ademen van hun eigen paarden hoorde. Pas daarna liet hij zijn pistool zakken. Harry liet eindelijk zijn adem ontsnappen. 'Dat scheelde weinig.' Arie luisterde nog even naar het pad boven hen. 'Te weinig.' Simon stopte het

pistool terug en merkte dat zijn vingers licht trilden toen hij de klep sloot. Hij legde zijn hand tegen Appels hals totdat de beweging wegtrok en zei daarna dat ze vertrokken. Harry keek hem aan. ‘Terug?’ ‘Weg van deze helling. Daarna melden we wat we gezien hebben.’ ‘Maar als we nu weten waar ze rijden—’

Simon draaide zijn hoofd naar hem toe en Harry brak zijn zin vanzelf af. ‘Zij weten misschien ook waar wij rijden,’ zei Simon. ‘Daar gaan we niet op gokken.’ Harry keek nog eenmaal omhoog naar het pad en knikte toen. Ze namen het lagere spoor terug naar de aansluiting met de andere verkenners. Onderweg spraken ze weinig. Harry keek nog geregeld achterom, maar niet meer met de snelle, nerveuze beweging van eerder. Hij wachtte tot hij op een open stuk werkelijk iets kon zien en keek dan pas om. Leo hield de hoger gelegen route in het oog en Arie bleef vooraan. Simon reed achter hen en voelde hoe de druk onder zijn ribben langzaam minder werd naarmate de afstand groeide.

Toen ze uiteindelijk Matthijs en Van Amerongen bereikten, steeg Simon af en legde Lies’ etui op Bruno’s zadel om de kaart eruit te halen. Matthijs zag het donkere leer, keek daarna naar Simons gezicht. ‘Hoe dicht zijn ze bij jullie gekomen?’ Simon wees eerst de Franse positie aan en daarna het pad waar de twee ruiters hen gepasseerd waren. ‘Vijftien passen. Misschien minder.’ Matthijs’ blik schoot naar Harry en Leo, die ongedeerd naast hun paarden stonden, en keerde daarna terug naar Simon. ‘Hebben ze jullie gezien?’ Simon schudde zijn hoofd. ‘Dat weet ik niet.’ Van Amerongen boog zich over de kaart en legde zijn vinger op de hogere route. ‘Dan gaan we ervan uit dat ze dat wel hebben.’ Simon knikte. Matthijs keek nog steeds naar hem, even naar zijn verbonden zij en daarna naar Lies’ etui, maar zei niets. Simon sloot de leren klep en zijn duim streek kort langs de binnenzijde waar de woorden verborgen zaten die hij inmiddels uit zijn hoofd kende.

Van Amerongen tikte met één vinger op de kaart. ‘Vanmiddag kiezen we een andere route.’ Geen kleine ploeg meer alleen op de hogere flank; twee groepen zouden samen werken en verder van de kam blijven. Pieter kwam dichterbij en keek van Simon naar Harry. ‘Wat is er gebeurd?’ Harry opende zijn mond, maar Arie was hem voor. ‘Twee Fransen zijn bijna over ons heen gereden.’ Pieter trok zijn wenkbrauwen op bij het woord ‘bijna’. Simon keek hem alleen aan. Pieter hief onmiddellijk zijn goede hand. ‘Ik zeg al niets meer.’ Matthijs snoof zacht en boog zich opnieuw over de kaart. Simon zag zijn mondhoek bewegen. De spanning

brak maar heel even, want Van Amerongen schoof zijn vinger alweer verder naar het zuiden, richting Sierck, waar steeds meer paden, hoogtes en nieuwe markeringen op de kaart stonden. Simon volgde die beweging en voelde zonder dat iemand het hoefde uit te spreken hoe de ruimte tussen hen en de Fransen steeds kleiner werd. Later die avond trof Arie Simon bij de paarden. De meeste mannen waren al naar het vuur gegaan en Harry en Leo hielpen verderop Kees met het verdelen van voer. Simon stond naast Appel en controleerde voor de tweede keer een gesp die zichtbaar al goed zat. De donkerleren etui van Lies hing over het zadel; hij had haar losgemaakt om de kaart terug te bergen en zijn vingers bleven even langs de rand van het leer gaan voordat hij de sluiting dichttrok. Arie bleef aan de andere kant van Appel staan en keek toe. Simon merkte hem pas op toen zijn hand opnieuw naar dezelfde gesp ging. ‘Als je komt zeggen dat die vastzit, ben je te laat.’ Arie keek naar het leer. ‘Die zit vast.’ Simon trok een mondhoek op. ‘Mooi. Dan zijn we het ergens over eens.’ Hij wilde zich naar het hoofdstel draaien, maar Arie bleef staan. Simon merkte dat Arie niet vertrok en liet zijn hand zonder op te kijken op het zadel rusten. ‘Wat?’ Arie liet zijn blik kort naar Simons zij zakken, waar onder de militaire jas het verband verborgen zat. ‘Je snapt het nog steeds niet.’ Simon draaide zich naar hem toe. De beweging trok langs zijn ribben en zijn adem bleef een fractie steken, maar hij rechtte zijn rug meteen weer. ‘Dan moet je misschien wat duidelijker zijn.’ Arie knikte naar zijn zij. ‘Daar doe je het al.’

Simon keek omlaag en daarna weer naar hem. ‘Kees heeft ernaar gekeken.’ Arie bleef stil. Simon voelde irritatie opkomen. ‘Het is een snee.’ ‘Rens had een kogel door zijn schouder.’ Simon zweeg. Arie knikte langzaam. ‘Precies.’ Simons vingers sloten zich om het zadel. ‘Wat precies?’ Arie leunde met één onderarm op Appels rug. ‘Er is altijd iemand erger aan toe.’ Simon wilde antwoorden, maar de zin bleef steken toen hij dieper ademhaalde en de wond trok. Arie bleef hem aankijken, niet zozeer bezorgd als wel afwachtend. Simon liet de adem langzaam los en keek weg naar Harry en Leo, die verderop met een zak haver stonden. ‘Ik ben hun sergeant.’ Arie volgde zijn blik. ‘Ja.’ Meer zei hij niet.

Simon draaide zijn hoofd terug. ‘Dus?’ Arie keek hem nu recht aan. ‘Dus jij kijkt naar hen. Naar mij. Naar de helling. Naar de weg. Naar alles.’ Zijn blik zakte opnieuw naar Simons zij. ‘Behalve naar jezelf.’ Simon voelde iets verharden in zijn kaak. ‘Dat hoeft ook niet altijd.’ Arie trok één wenkbrauw op. ‘Nee?’ Simon schudde zijn hoofd. ‘Niet als er

geschoten wordt.' Arie kwam iets rechterop. 'En als jij neergaat?' Simon gaf geen antwoord. 'Dan moet ik je ploeg overnemen,' zei Arie. 'Harry en Leo moeten ineens zonder jou verder en Matthijs krijgt er nog een probleem bij.' Hij liet de woorden een ogenblik tussen hen hangen. 'Maar dat telt blijkbaar niet.' Simon trok zijn hand van het zadel. 'Zo bedoel ik het niet.' 'Dat weet ik.' Arie keek even naar Appel. 'Daarom zeg ik het.'

Simon zette een halve stap achteruit. De beweging trok opnieuw langs zijn ribben en deze keer kon hij niet voorkomen dat zijn gezicht vertrok. Arie zag het. 'Daar.' Simon sloot zijn ogen heel even. 'Je bent vervelend.' 'Dat hoor ik vaker.' Simon wilde lachen, maar de poging trok aan de wond en hij legde automatisch zijn hand tegen zijn zij. Hij wilde haar meteen weer weghalen. Halverwege stopte hij. Zijn hand bleef liggen. Onder zijn palm voelde hij bij iedere ademhaling het verband licht aanspannen en weer ontspannen. Arie zei niets. Juist daardoor werd Simon zich ineens bewust van hoe scheef hij stond, hoeveel spanning er in zijn rug zat en hoe lang hij die dag zijn lichaam had gedwongen te doen alsof het niet bestond.

Na een paar tellen keek Simon weer op. 'Je denkt dat ik te veel risico neem.' Arie schudde zijn hoofd. 'Nee.' 'Wat dan?' Arie wees met zijn kin naar de helling buiten het kamp. 'Als Harry daar morgen omhoog moet, wil je weten waarom.' Simon knikte langzaam. 'Ja.' 'Doe dat dan ook bij jezelf.' Dat was alles.

Simon bleef hem aankijken. De eenvoud van de woorden liet weinig ruimte om tegenin te gaan. Zijn hand lag nog steeds tegen zijn zij. Verderop lachte Harry om iets wat Leo zei en Simon keek erheen. Daar stonden drie mannen: Harry, Leo en Arie. Zijn blik ging daarna vanzelf terug naar zijn eigen lichaam, naar de hand op het verband. Arie volgde die beweging en keek toen naar Lies' donkerleren etui. 'En zij heeft je volgens mij ook iets meegegeven met een vrij duidelijke boodschap.' Simon liet zijn hand van zijn zij zakken en keek naar het leer. 'Daar ga je haar niet bij halen.' Arie trok zijn mondhoek op. 'Hoeft niet. Ze is er al.' Hij tikte met twee vingers tegen de rand van de etui. 'Je sleept haar overal mee naartoe.'

Simon wilde iets terugzeggen, maar zijn vingers gingen al naar het leer. Achter de klep zaten de kaarten, Rens' korte bericht en de woorden die hij inmiddels niet meer hoefde te lezen. Voor Simon. Kom altijd weer thuis. Lies. Zijn duim bleef op de sluiting liggen. Arie zag het en keek weg naar de paarden. 'Je hoeft van mij niet minder moedig te worden.' Simon keek

op. Arie haalde één schouder op. ‘Alleen niet dommer voor jezelf dan voor een ander.’ Simon snoof zacht. ‘Dat is wel heel vriendelijk gezegd.’ ‘Je luistert beter als ik het kort houd.’

Simon keek opnieuw naar de etui. Hij zag Lies’ handen voor zich toen ze hem die had gegeven, haar blik toen hij de woorden gelezen had en de manier waarop ze hem bij het vertrek had aangekeken zonder hem te vragen te blijven. Zijn borst trok samen, ergens boven de pijn van de wond. Hij ademde langzaam uit. ‘Verdomme.’ Arie keek opzij. ‘Dat klinkt al beter.’ Simon lachte kort, kromp meteen iets ineen en hield weer zijn hand tegen zijn zij. Dit keer liet hij haar daar. ‘Je geniet hier veel te veel van.’ ‘Een beetje.’

Een tijdje stonden ze zwijgend naast Appel. Simon voelde hoe de spanning langzaam uit zijn schouders zakte. Niet helemaal, maar genoeg om te beseffen hoeveel spanning hij daar al uren vasthield. Arie streek met zijn hand over Appels hals. ‘Na Rens ben je anders gaan kijken.’ Simon zei niets. ‘Niet slechter.’ Arie keek hem even aan. ‘Maar wel smaller.’ Simon fronste. Arie wees met zijn kin naar Harry en Leo. ‘Je ziet vooral wat er met hen kan gebeuren.’ Zijn blik zakte kort naar Simon. ‘Dat is niet het hele plaatje.’ Simon volgde zijn blik naar de twee jongens en daarna naar zichzelf. Hij hoefde niet te vragen wat Arie bedoelde.

‘Waarom nu?’ vroeg hij uiteindelijk. Arie haalde zijn schouders op. ‘Omdat ik vanmiddag zag dat jij minder bang was voor die Fransen dan voor wat er met Harry kon gebeuren.’ Simon voelde zijn maag aantrekken. Arie keek hem aan. ‘Daar zit het.’ Simon liet zijn blik zakken. Hij dacht aan Rens die voorover over zijn paard zakte, aan het bloed op zijn handen en aan Harry achter het muurtje, de kogels die over hem heen sloegen. Zijn vingers klemden zich even om de rand van Lies’ etui. Daarna liet hij los.

Arie zette een stap achteruit. ‘Morgen gewoon weer sergeant zijn.’ Simon keek hem aan. ‘Dat probeer ik de hele tijd.’ ‘Nee.’ Arie trok een mondhoek op. ‘Morgen ook voor jezelf.’ Simon snoof en schudde zijn hoofd, maar zijn verzet had aan kracht verloren. Arie liep al richting het vuur toen hij nog eenmaal omkeek. ‘En Simon?’ Simon hief zijn hoofd. Arie wees naar de etui. ‘Als iemand “Kom altijd weer thuis” in leer laat zetten, zou ik daar niet te creatief mee omgaan.’ Simon keek naar het donkere leer. ‘Sinds wanneer geef jij mij bevelen?’ Arie draaide zich alweer om. ‘Sinds jij blijkbaar een paar eenvoudige mist.’

Simon keek hem na. Zijn eerste neiging was opnieuw de etui open te maken, maar hij liet haar dicht. Hij wist wat erin stond. In plaats daarvan legde hij zijn hand op Appels hals en bleef even staan. Het paard ademde warm onder zijn palm. Simon hoorde zijn eigen ademhaling, eerst oppervlakkig, daarna rustiger. De wond trok nog steeds. Zijn rug deed pijn. Zijn benen voelden zwaar van de dag in het zadel. Voor het eerst probeerde hij geen van die dingen weg te drukken.

Verderop zat Arie inmiddels bij Harry en Leo. Harry zei iets waardoor de andere twee lachten. Simon keek naar hen en telde uit gewoonte drie mannen. Zijn blik bleef daarna niet bij de lege plek van Rens hangen maar zakte naar zijn eigen hand op Appels hals, naar zijn laarzen in de aarde en naar de lichte trek onder het verband wanneer hij ademde. Drie dagen later lag de Moezel lager onder hen en waren de hellingen opener geworden, maar niemand vertrouwde het landschap daarom meer. De Franse verkenners hadden zich niet opnieuw zo dicht laten zien als die middag boven de wijnranken, al vonden de patrouilles iedere dag sporen die bewezen dat ze nog steeds vóór en naast hen reden. Ze ontdekten een uitgebrand vuur achter een stenen muurtje en paardenmest die nog warm was toen Kees ernaast hurkte. Een boer beweerde eerst geen ruiters gezien te hebben, om vervolgens precies te kunnen vertellen uit welke richting ze gekomen waren. Simon had geleerd die kleine dingen te laten staan voor wat ze waren. Geen bewijs voor een hinderlaag, geen reden om iedere heuvelkam te bestormen, maar voldoende om zijn mannen niet verder uiteen te laten rijden dan nodig was. Arie reed die ochtend voorop. Simon had hem daar zelf gezet en merkte pas na een uur dat hij geen enkele keer geprobeerd had Appel dichter naar voren te brengen. Harry en Leo reden tussen hen in, steeds met genoeg ruimte om uit te wijken maar dicht genoeg om elkaar zonder roepen te bereiken. Toen Harry bij een smalle doorgang zijn hand opstak, hield Simon Appel onmiddellijk in en wachtte. De jongen steeg af, hurkte bij de zachte grond langs de rand en kwam na enkele tellen terug. ‘Drie paarden.’ Hij veegde zijn handschoen langs zijn broek. Zijn blik ging nog eenmaal naar de afdrukken. ‘Van vannacht, denk ik. Misschien ouder. Hier blijft het langer vochtig.’ Simon knikte alleen en liet zijn blik over het pad gaan. Geen vraag of het Fransen waren en geen aansporing om het spoor te volgen. ‘Goed. Dan weten we dat.’ Harry keek hem een fractie verrast aan, maar stapte weer op en reed verder.

Arie keek eenmaal over zijn schouder. Simon ving de blik op en trok een wenkbrauw op. ‘Wat?’ Arie draaide zijn gezicht alweer naar voren en

mompelde dat er niets was. Simon liet Appel een paar passen dichter komen. ‘Dat geloof ik niet.’ Arie stak één hand op alsof hij zich gewonnen gaf, maar hield zijn ogen op het pad. ‘Dan heb je in ieder geval geleerd dat ik niet alles hoef uit te leggen.’ Simon snoof zacht. De beweging trok nog licht aan de snee langs zijn ribben, maar hij liet zijn hand niet meteen naar de plek gaan. De wond was bijna dicht en Kees had die ochtend zonder discussie het verband dunner gemaakt. Simon had hem gewoon laten doen. Geen grap, geen opmerking dat het nergens voor nodig was. Alleen zijn jas omhoog, zijn adem kort vast toen Kees het oude linnen lostrok en daarna weer aankleden. Arie had erbij gestaan zonder iets te zeggen. Juist zijn stilte had Simon meer laten voelen dan een tevreden blik van de korporaal zou hebben gedaan.

Tegen de middag bereikten ze een hoogte vanwaar de vallei ver naar het zuiden openlag. De hoofdcolonne was achter hen nauwelijks meer dan een brede stofbaan tussen het groen, maar vóór hen verschenen steeds duidelijker wegen, verspreide gebouwen en donkere groepen paarden. Simon bracht het kijkglas omhoog. Eerst zag hij niets wat hij met zekerheid kon benoemen. Een groep ruiters bewoog langs een weg en verdween achter een boomgaard. Verder naar rechts stonden mannen bij een lage verhoging. Geen boeren. Daarvoor stonden ze te gelijkmatig en hun paarden bleven gezadeld. Arie kwam naast hem staan en volgde dezelfde richting. ‘Meer dan gisteren,’ zei hij zacht. Simon liet het kijkglas zakken en knikte. Achter hen verschoof Harry onrustig in het zadel. Hij keek naar de weg beneden. ‘Kunnen we dichterbij komen?’ Simon antwoordde niet meteen. Zijn blik ging over een smalle route die onder de hoogte langs liep en gedeeltelijk dekking bood, maar verderop uitkwam op open grond. Daar zouden ze zich moeten laten zien om beter zicht te krijgen. ‘Tot de boomgaard,’ zei hij uiteindelijk. ‘Niet verder.’ Harry knikte meteen. Arie bleef Simon nog een tel aankijken. Simon voelde het en keek opzij. ‘Nu weer wat?’ Arie trok nauwelijks zichtbaar een mondhoek op. ‘Niets.’ Simon gaf Appel de teugel. ‘Je wordt vervelend.’ Arie draaide zijn paard al. ‘Dat gaat blijkbaar rond.’

Bij de boomgaard werden de Franse posten duidelijker. Er stonden minstens acht ruiters langs een lage weg en verderop bewoog nog een groep door open terrein. Simon en Arie lagen achter een stenen afscheiding. Lager op de helling hielden Harry en Leo de paarden tussen de bomen. Het gras rook warm onder de middagzon en ergens verderop sloeg metaal tegen metaal. Simon schoof het kijkglas langzaam langs de

weg. Geen kamp dat ze konden overvallen, geen verdwaalde patrouille, maar een scherm van mannen dat dezelfde functie had als zijzelf. Arie wees naar links, waar twee ruiters op een hoogte verschenen en een derde achter hen aan kwam. Simon voelde zijn lichaam vanzelf aanspannen, maar de oude neiging om verder te kruipen kwam niet. Zijn blik ging direct naar de afstand, naar de open grond links en naar de plek waar Harry en Leo met de paarden wachtten. Hij schoof het kijkglas dicht. ‘We hebben genoeg.’ Arie keek naar hem en kon het blijkbaar niet laten. ‘Dat was snel.’ Simon duwde zichzelf achteruit van de stenen rand. ‘Wil je soms blijven tot ze vragen hoe we heten?’ Arie kroop met hem mee terug. ‘Nee.’ ‘Mooi.’

Toen ze bij de paarden kwamen, keek Harry hen vragend aan. Simon pakte Appels teugel en zei dat er meerdere Franse posten vóór hen lagen en dat ze teruggingen om dat te melden. Harry keek even naar de hoogte die ze verlieten. ‘Geen kijkje van dichterbij?’ Simon zette zijn voet in de stijgbeugel en bleef een tel staan. ‘Dat was dichterbij.’ Harry trok een flauwe glimlach. ‘Rens zou zeggen dat dat saai klinkt.’ De naam bleef even tussen hen hangen. Simon keek naar de jongen en trok zijn voet weer uit de stijgbeugel voordat hij antwoordde. ‘Rens ligt nog in een wagen omdat spannend hem een kogel door zijn schouder opleverde.’ Harry keek weg, alsof hij meteen spijt had van de opmerking. Simon stapte dichterbij en liet zijn stem zachter worden. ‘Dat betekent niet dat Rens iets fout deed. Alleen dat levend terugkomen soms saai hoort te zijn.’ Harry keek hem weer aan en knikte langzaam. Voor hen trok Aries mondhoek omhoog. Simon zag het. ‘Zeg maar niets.’ Arie hief beide handen een fractie van de teugels. ‘Ik zei niets.’ Simon stapte nu wel op. ‘Precies daarom.’

Op de terugweg kruisten ze Matthijs’ groep bij een lage beek. Kees stond naast Bruno en controleerde een hoef. Een paar passen verder schepte Willie water in een leren zak. Matthijs keek op toen Simon naderde en liet zijn blik automatisch over Arie, Harry en Leo gaan voordat hij bij Simon bleef hangen. Simon zag het en herkende de beweging onmiddellijk. Vier. Deze keer voelde hij geen irritatie. Hij steeg af en liep met de teugel in zijn hand naar Matthijs. ‘Voor ons liggen meerdere Franse posten. Minstens twee groepen ruiters, waarschijnlijk meer achter de hoogte. We zijn niet verder gegaan.’ Matthijs hield zijn blik nog een ogenblik op hem. ‘Waarom niet?’ Simon maakte Lies’ donkerleren etui los, haalde de kaart tevoorschijn en streek die over Bruno’s zadel glad.

‘Omdat we genoeg gezien hadden.’ Matthijs keek kort naar Arie. Die haalde zijn schouders op en zei met droge tevredenheid dat hij Simon niet eens had hoeven tegenhouden. Simon keek over de kaart heen naar hem. ‘Wil je soms terug?’ Harry lachte en Leo probeerde het te verbergen. Zelfs Matthijs’ gezicht brak even open voordat hij zich weer over de kaart boog.

Simon wees de waarnemingspunten aan en trok met zijn vinger een denkbeeldige lijn tussen de Franse ruiters, de hoofdroute en hun eigen positie. Hoe verder hij zuidwaarts kwam, hoe dichter de markeringen bij elkaar kwamen. Niet meer verspreid over uren rijden, maar soms op nauwelijks een kwartier afstand. Matthijs volgde zijn vinger en liet zijn hand op de rand van de kaart rusten. ‘Dan zitten we er bijna tegenaan.’ Simon keek naar het zuiden, waar de hogere grond de rest van de vallei afsneed. Niemand hoefde uit te leggen wat Matthijs bedoelde. Villars’ leger lag nog niet voor hun ogen, maar zijn verkenners wel.

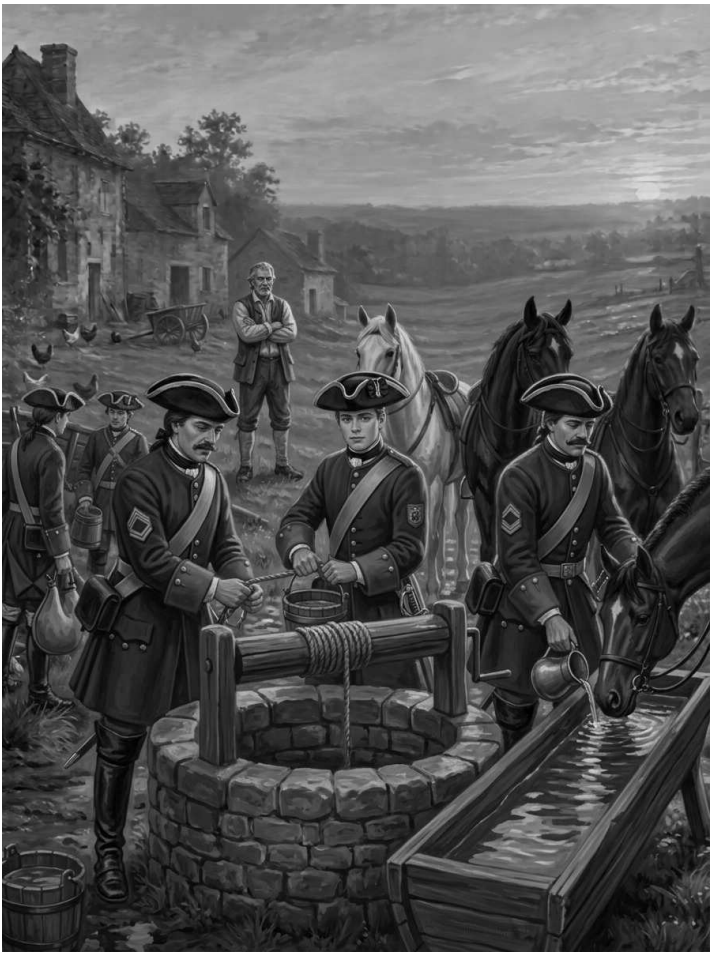
Hoofdstuk 2

Twee dagen later hoefden ze niet langer naar Franse sporen te zoeken om te weten dat de vijand dichtbij was. De hoefafdrukken lagen nu bijna iedere ochtend op de paden vóór hen, boeren wezen zwijgend dezelfde kant op wanneer er naar ruiters werd gevraagd en vanaf de hogere grond zagen ze steeds vaker kleine groepen mannen bewegen die verdwenen zodra geallieerde verkenners te dicht naderden. De mars zelf verliep trager, al bleef de colonne voortdurend in beweging. Voor de hoofdmacht uit lag een breed scherm van ruiters, dragonders en verkenners dat voortdurend verschoof, elkaar afloste en berichten naar achteren stuurde. Simon reed die ochtend met Arie, Harry en Leo iets ten westen van de hoofdroute. Zijn wond was bijna dicht; alleen bij een onverwachte draai trok de huid onder zijn uniformjas nog pijnlijk strak. Kees had er bij het vertrek kort naar gekeken, het linnen opnieuw vastgezet en hem daarna zonder commentaar laten gaan. Simon had hem gewoon zijn werk laten doen, zonder grap om de aandacht ervan af te leiden en zonder te verzekeren dat het nergens voor nodig was. Bij het aantrekken van het verband had Simon langzaam door zijn neus uitgeademd en gewacht tot de pijn wegtrok. Arie had naast hem zijn eigen zadelriem gecontroleerd zonder één keer op te kijken. Toch wist Simon dat hij alles had gezien, en vreemd genoeg ergerde hem dat deze keer niet.

Het terrein veranderde langzaam. De hoge, nauwe delen van de Moezelvallei lagen achter hen en tussen de hellingen kwamen bredere stukken grond vrij, met akkers, wijngaarden en wegen die elkaar vaker kruisten. Dat gaf hun meer zicht, maar de Fransen evenzeer. Simon hield dat laatste voortdurend in gedachten. Een man kon zich in een smal dal achter een bocht verbergen; op open grond kon hij vanaf ongeveer achthonderd meter afstand bekeken worden zonder zelf te weten vanwaar. Daarom liet hij Arie en Harry niet langer steeds dezelfde kant van hem rijden en wisselde Leo regelmatig van positie. Niemand maakte daar opmerkingen over. De nieuwe gewoontes waren in enkele dagen zo vanzelfsprekend geworden dat Simon pas merkte hoeveel er veranderd was toen Harry bij een kruising zonder bevel zijn paard naar een lage wal bracht, eerst de weg links controleerde en daarna pas terugkeerde. Hij zei alleen dat er niets te zien was, zonder teleurstelling omdat hij geen Fransman of verdacht spoor gevonden had. Simon knikte en liet Appel

weer stappen. Twee dagen eerder zou hij waarschijnlijk zelf naar de wal zijn gereden om nogmaals te kijken; nu bleef hij zitten. Zijn hand bewoog even langs de teugel alsof zijn lichaam alsnog naar voren wilde, maar hij liet Appel in hetzelfde rustige tempo lopen. Arie keek niet om. Simon was hem er bijna dankbaar voor.

Kort na de middag vonden ze Matthijs, Pieter en Jan bij een kleine boerderij waar verschillende patrouilles samenkwamen om water te geven. De boer had zijn put beschikbaar gesteld, maar bleef op enige afstand staan met de armen strak voor zijn borst. Vreemde paarden vulden zijn erf. Pieter zat op een omgekeerde emmer met zijn gewonde arm los over zijn knie en keek toe hoe Willem Mars liet drinken. Het verband zat nog onder zijn jas, maar hij gebruikte de arm alweer voorzichtig. Toen Simon afsteeg, gleed Pieters blik meteen naar zijn zij en vervolgens naar zijn gezicht. ‘Je loopt bijna weer normaal.’ Simon gaf Appel wat meer teugel en wierp hem een blik toe. ‘En jij zit nog steeds.’ Pieter keek naar de emmer onder zich. ‘Dat heet herstel.’ Matthijs streek bij de waterbak over Bruno’s natte hals. ‘Pieter noemt alles herstel zolang hij maar niet hoeft toe te geven dat iets pijn doet.’ Pieter draaide zijn hoofd al naar hem toe, maar Simon ving tegelijkertijd Aries blik vanuit zijn ooghoek. De korporaal zei niets en hoefde dat ook niet meer. Simon voelde zijn eigen mondhoek omhooggaan. Pieter keek van de een naar de ander. ‘Wat heb ik gemist?’ Simon nam de emmer aan die Harry hem toestak. ‘Niets wat jij hoeft te weten.’ Arie streek langs Appels schouder. ‘Voor één keer is dat waarschijnlijk waar,’ mompelde hij.

Van Amerongen arriveerde enkele minuten later met twee andere sergeanten. Hij steeg niet af, maar hield zijn paard midden op het erf stil en wachtte tot de vier mannen naar hem toe kwamen. Verder zuidwaarts lagen inmiddels zoveel Franse verkenningsposten dat kleine groepen niet langer onafhankelijk mochten doorrijden. Vanaf de volgende kruising zouden twee verkenningsploegen elkaar steeds binnen bereik houden, niet naast elkaar en niet op dezelfde weg, maar dicht genoeg om op schoten of signalen te reageren. Van Amerongen liet zijn blik over de mannen gaan. De Fransen lieten zich niet langer alleen zien om te tellen; die ochtend waren twee patrouilles teruggedrongen en had één man een kogel door zijn jas gekregen. Wonder boven wonder was niemand gewond geraakt. Pieter bewoog zijn verbonden arm een fractie. ‘Ze beginnen kennelijk slechter te mikken.’ Van Amerongen keek naar het verband. ‘Uitgerekend

van jou heb ik geen beoordeling van Frans schietwerk nodig.' De grijns rond Pieters mond bleef staan, maar hij hield verder zijn mond.

Matthijs vouwde de kaart open op de rand van de waterbak. De wind tilde een hoek op en Simon legde zonder na te denken Lies' donkerleren etui erop om het papier tegen te houden. Zijn hand bleef heel even op het leer rusten. De woorden aan de binnenzijde kon hij bijna voelen zonder ze te zien. Daarna trok hij zijn hand weg en boog zich over de kaart. Jan zou met Hendrik, Onno en Teunis de oostelijke route nemen, Matthijs bleef op de centrale lijn, Pieter hield de lagere weg en Simon kreeg met zijn ploeg het hogere terrein aan de westzijde. Een andere verkenningsgroep zou iets achter hem blijven. Simon bekeek niet alleen zijn eigen lijn maar ook die van de tweede ploeg. Zijn vinger schoof langzaam over het gebied ertussen en bleef hangen waar het terrein dichter begroeid stond aangegeven. Hij zei dat wanneer zij hier zaten en de andere groep daar, ze elkaar misschien wel konden horen maar mogelijk te laat zouden komen wanneer het werkelijk misging. Matthijs keek naar de afstand. Arie boog zich iets verder over de kaart en wees naar een smallere verbinding tussen beide routes. Simon voelde de oude neiging opkomen om zelf alvast voor te stellen verder naar voren te rijden zodat hij beide lijnen beter kon zien. De gedachte kwam zo vanzelfsprekend op dat hij haar bijna uitsprak. Hij hield zich in, keek nog eens en wees eenvoudig naar de tweede route. 'Die moet dichterbij.' Matthijs knikte en verschoof de lijn zonder discussie.

Toen ze weer opstegen, bleef die kleine keuze langer bij Simon hangen dan hij wilde. Niet omdat ze bijzonder verstandig was geweest, maar omdat hij merkte hoe gemakkelijk hij vroeger zichzelf als oplossing tussen twee gevaren had gezet. Een stuk verder rijden, zelf controleren, zelf dichterbij kijken; het had altijd als verantwoordelijkheid gevoeld. Nu kon hij niet meer voorkomen dat Aries woorden ertegenaan lagen. Als Harry ergens niet zonder reden heen mocht, waarom hijzelf dan wel? Simon schoof zijn gewicht in het zadel en voelde nauwelijks nog pijn langs zijn zij. Zijn lichaam herstelde sneller dan de gewoonte die Arie aan het licht had gebracht.

De middagzon stond hoog genoeg om de weg wit te maken en tussen de wijnranken hing warme lucht die naar aarde en blad rook. Arie reed opnieuw voorop en Simon had daar niet eens over hoeven nadenken. Harry volgde twintig passen achter hem en Leo reed tussen Harry en Simon. Af en toe zag Simon rechts tussen de bomen iets van de andere verkenningsgroep: soms alleen een hoed of een paardenhoofd, maar

genoeg om te weten dat ze op hun lijn bleven. De eerste paar kilometer gebeurde weinig. Ze passeerden twee lege karren, een vrouw met een mand die onmiddellijk van de weg stapte toen ze de uniformen zag en een herder die nauwelijks antwoord gaf op vragen. Niemand had Franse ruiters gezien. Dat beweerden de mensen langs de weg tenminste. Toen ze een uur later verse hoefsporen vonden van minstens zes paarden, keek Simon niet meer om naar de boerderijen achter hen. Harry wilde afstijgen, maar Arie hield zijn paard in en liet zijn blik langs de afdrukken gaan. Simon wachtte. Zelfs dat voelde soms nog vreemd. Hij hoefde niet degene te zijn die als eerste bij ieder spoor stond. Arie keek uiteindelijk achterom. ‘Ze zijn naar het zuiden gegaan. Hooguit een paar uur voor ons, denk ik.’ Simon knikte en liet de ploeg doorrijden zonder een spoor te volgen dat toch dezelfde algemene richting nam.

Bij een lage kam hield Arie plotseling zijn paard in en wees niet vooruit maar naar rechts, waar achter enkele bomen een dun stofspoor boven de weg hing. De andere verkenningsgroep reed daar niet; die hoorde verder terug te zitten. Simon bracht Appel naast hem en wachtte. Harry kwam dichterbij maar bleef achter hen en Leo keek naar de helling. Een paar tellen later verschenen twee ruiters tussen de bomen, bleven nauwelijks lang genoeg zichtbaar om hun Franse uniform te herkennen en verdwenen weer. Arie draaide zich naar Simon. ‘Twee.’ Simon bleef naar het stof kijken. ‘Twee die we kunnen zien.’ Harry bracht zijn karabijn iets hoger, maar de beweging bleef rustig. Simon liet zijn blik langs het terrein gaan. De ruiters waren niet naar hen toegekomen en er was geen reden om de kam over te steken. Een paar dagen eerder zou hij waarschijnlijk gedacht hebben dat juist die onzekerheid reden was om verder te kijken. Nu voelde hij die aandrang nog steeds in zijn benen en handen, maar liet haar daar zitten. Hij wees naar een lagere strook langs de wijnranken. ‘We zakken af. Leo, kijk of je de andere ploeg nog ziet.’

Leo reed voorzichtig naar een opening tussen de bomen en was nauwelijks tien passen weg toen hij zijn paard alweer terugdraaide. De andere ploeg stond stil; hij had drie paarden gezien en één man was afgestegen. Simon voelde zijn lichaam onmiddellijk reageren. Zijn knieën drukten tegen Appels zij en het paard zette al een halve stap voorwaarts voordat hij de teugel ving. Het gebeurde zo snel dat niemand er iets van hoefde te zeggen, maar Simon voelde het zelf. Eerst bewegen, daarna denken. Precies het patroon dat Arie hem had laten zien. Hij hield Appel weer stil en dwong zichzelf het terrein eerst te overzien. Geen schoten,

geen geroep en de twee Franse ruiters waren verdwenen. De tweede ploeg stond zonder duidelijke reden stil. Simon keek naar Arie. ‘Wat zie ik over het hoofd?’ Arie keek hem kort aan en daarna naar rechts. ‘Misschien niets. Maar ik zou niet over die open grond naar ze toe rijden.’ Simon knikte. De spanning bleef nog een ogenblik in zijn benen zitten, maar hij gaf Appel niet de teugel en zei dat hij hetzelfde dacht. Hij wees Harry naar een strook lage struiken en liet Leo bij hem blijven, waarna hij samen met Arie langs een lager pad terugreed tot ze dicht genoeg bij de tweede ploeg kwamen om te zien wat er aan de hand was.

Een paard stond daar met één achterbeen vreemd naar buiten en daarnaast zat een man gehurkt. Geen Fransen, geen hinderlaag, alleen een losse hoefijzernagel waardoor het dier plotseling kreupel was gaan lopen. De sergeant van de ploeg keek op toen Simon naderde en maakte met zijn hand een geruststellend gebaar. Simon voelde de spanning niet ineens verdwijnen maar langzaam uit zijn lichaam lopen, eerst uit zijn vingers die losser rond de teugel kwamen en daarna uit zijn schouders. Hij ademde uit en merkte pas op dat moment hoelang hij zijn adem had ingehouden. Arie keek naar het paard en daarna naar Simon. ‘Geen kogel,’ merkte hij droog op. Simon streek met zijn duim langs de teugel. ‘Kees zal teleurgesteld zijn.’ Arie trok langzaam een mondhoek op. ‘Dat was bijna een grap.’ Simon draaide Appel iets opzij. ‘Niet doorvertellen.’ Toch bleef hij nog even zitten voordat ze verdergingen. Het ongemakkelijke deel was niet dat er niets gebeurd was; het was dat hij voelde hoe weinig er nodig was geweest om zichzelf opnieuw naar voren te sturen. Hij keek naar Harry en Leo, die verderop op hun positie wachtten, en deze keer telde hij niet alleen hen.

Ze bleven bij de ploeg tot het hoefijzer voorlopig vastgezet was. Het kostte nauwelijks een kwartier, maar in die tijd verschenen de Franse ruiters opnieuw op een hogere weg. Ditmaal waren het er vier. Ze bleven op afstand en deden niets. Simon stond naast Appel met één hand op het zadel en keek naar hen zonder zijn kijkglas te pakken. Eén Fransman stond iets vooruit, de andere drie verspreid achter hem. Even voelde het vreemd vertrouwd, alsof hij naar een andere versie van zijn eigen groep keek. Zij telden paarden, keken wie afgestegen was en probeerden waarschijnlijk te begrijpen waarom de geallieerde patrouilles waren samengekomen. Arie kwam naast hem staan. ‘Ze wachten.’ Simon knikte. ‘Wij ook.’ Arie keek opzij. ‘Dat klinkt bijna verstandig.’ Simon wilde antwoorden, maar op dat moment draaide de Franse ruiter vooraan zijn

paard en reed weg. De anderen volgden. Er klonk geen schot; niemand daagde de ander uit en geen van beide partijen zette de achtervolging in. Simon merkte pas toen ze verdwenen waren dat hij zijn hand niet één keer naar zijn wapen had gebracht. Een paar dagen eerder zou hij dat als traagheid hebben ervaren. Nu keek hij alleen hoe de laatste ruiter achter de helling verdween en voelde geen behoefte hem terug te halen.

Tegen het einde van de middag kwamen de verschillende ploegen weer samen bij de kapel. Jan zat al op een lage stenen rand. Hendrik goot water over een doek en verderop stonden Teunis en Onno bij de paarden. Pieter kwam kort daarna vanaf de rivierzijde aan, gevolgd door Willem en Jacob, en Matthijs was de laatste. Niemand bracht groot nieuws mee, maar alle meldingen wezen dezelfde kant op: meer Franse verkenners, kortere afstanden en minder plekken waar een patrouille urenlang ongezien kon rijden. Jan had drie keer dezelfde groep ruiters gezien zonder ooit dichter dan een paar honderd passen te komen, Pieter had verse sporen gevonden van minstens tien paarden langs een zijweg en Matthijs had een verlaten wachtplaats gevonden met nog warme as. Simon vertelde over de vier Franse ruiters die hen vanaf de hoogte bekeken hadden en over de tweede ploeg die door een los hoefijzer was opgehouden. Pieter luisterde met een scheve blik. ‘Waarom ben je ze niet gevolgd?’ Simon pakte zijn veldfles, dronk en veegde met zijn duim langs zijn mond. Zijn eerste antwoord zat al klaar: omdat er niets te winnen viel. Toch keek hij kort naar Arie voordat hij sprak, niet om toestemming te zoeken maar omdat hij zich plotseling bewust was van hoe anders zijn antwoord een paar dagen eerder zou hebben geklonken. Hij legde uit dat de andere ploeg zonder duidelijke reden stilstond. Vier Fransen op de hoogte waren al genoeg informatie; ze hoefden niet uit te zoeken of er achter die vier nog zes of acht verborgen zaten. Pieter staarde hem een paar tellen aan. ‘Wie ben jij en wat heb je met Simon gedaan?’ Achter hem kuchte Arie. Simon keek over zijn schouder. ‘Geen woord, Arie.’ Arie stak onschuldig zijn handen op. ‘Ik heb niets gezegd.’ Jan liet zijn hoofd zakken om een glimlach te verbergen en zelfs Matthijs keek even weg.

De grap bleef niet lang hangen. Van Amerongen arriveerde toen de zon al laag boven de hellingen stond. Hij hoorde de meldingen aan, liet enkele plaatsen op de kaart aanwijzen en keek daarna zwijgend naar de opeenhoping van markeringen. ‘Morgen gaan jullie minder ver vooruit,’ zei hij uiteindelijk. Matthijs keek op. Van Amerongen legde zijn vinger ten zuiden van hun positie. ‘We hoeven niet meer te zoeken waar het

Franse scherm begint. We zitten er middenin.' Achter hen trok een paard aan zijn lijn en verderop klonk het ratelen van een wagen die bij de hoofdmacht aansloot. Van Amerongen schoof zijn vinger nog iets verder over de kaart en maakte duidelijk dat hij vanaf nu berichten sneller terug wilde hebben dan terrein gewonnen. Moest iemand kiezen tussen honderd passen verder kijken en op tijd melden wat hij al wist, dan kwam hij terug.

Simon keek naar de kaart en daarna naar Lies' etui, die opnieuw op een hoek lag om het papier vlak te houden. Drie dagen eerder had hij waarschijnlijk vooral gehoord dat ze minder ver mochten rijden. Hij zou gevoeld hebben hoe zijn lichaam tegen zo'n begrenzing in opstand kwam, alsof afstand winnen hetzelfde was als goed werk leveren. Nu dacht hij aan de vier Franse ruiters die zonder schot waren verdwenen, aan de tweede patrouille die door één losse hoefijzernagel ineens kwetsbaar was geworden en aan het korte ogenblik waarop Appel al naar voren was gekomen voordat Simon werkelijk wist wat er aan de hand was. Zijn vingers gingen naar de etui en bleven erop rusten. Niet om Lies' woorden opnieuw te zoeken, maar omdat ze inmiddels vanzelf tussen zijn beslissingen waren gaan liggen. Terugkomen was niet langer alleen iets voor het einde van een veldtocht. Het zat ook in het moment waarop hij een paard inhield.

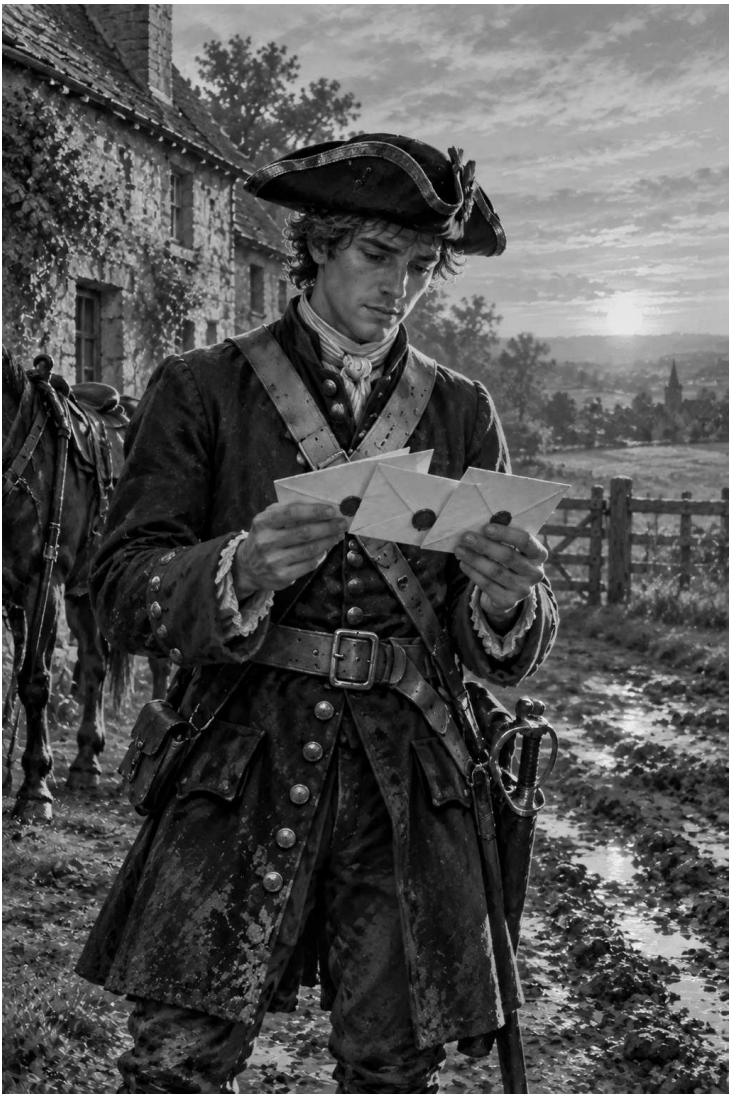
Toen Matthijs klaar was, pakte Simon de etui op, schoof de kaart erin en trok de riem dicht. Arie stond naast hem en trok een wenkbrauw op. 'Heb je werkelijk niets te zeggen over dat bevel?' Simon hing de etui weer aan zijn zadel en controleerde de sluiting. 'Van Amerongen heeft gelijk.' Arie keek hem een paar tellen aan en schudde daarna langzaam zijn hoofd, alsof juist dát hem zorgen begon te baren. Simon gaf hem bij het passeren een lichte duw met zijn schouder. 'Geniet ervan zolang het duurt.' Arie grijnsde en liep mee.

Die avond reden ze maar een klein stuk verder voordat het kamp werd opgeslagen. Vanaf een lage hoogte kon Simon in het zuiden meerdere rookpluimen zien, te veel en te regelmatig om alleen van boerderijen te komen. Hij hield Appel even stil. De oude drang om nog één hoogte verder te rijden kwam terug, zo vertrouwd dat hij haar bijna als deel van zichzelf herkende. Misschien konden ze vanaf daar meer zien, misschien lag achter die volgende helling precies de informatie die ze nodig hadden. Zijn hand sloot zich iets steviger om de teugel, maar verderop draaide Arie zijn paard half om en Harry en Leo reden al naar beneden. Simon keek nog één keer naar de rookpluimen. Zijn lichaam wilde naar voren, al

wist hij allang dat ze voldoende hadden gezien. Daarna wendde hij Appel de helling af en sloot zonder woorden bij de anderen aan. De beweging voelde kleiner dan een overwinning en moeilijker dan hij verwacht had. Achter de volgende hoogtes lagen nog meer Franse posten en daarachter het leger van Villars; ze hoefden er diezelfde avond niet dichterbij te komen om dat te weten. Toen Harry iets tegen Leo zei en beide jongens begonnen te lachen, keek Simon naar hen, daarna naar Arie en uiteindelijk naar zijn eigen hand om de teugel. Vier mannen reden de helling af, en deze keer hoefde hij zichzelf niet meer apart aan die telling toe te voegen. De post kwam twee dagen later, tegen het einde van een lange middag waarop nauwelijks iets gebeurd was en juist daardoor had iedereen scherper dan nodig naar de heuvels gekeken. De verkenners waren vroeg teruggeroepen omdat verder zuidwaarts opnieuw Franse ruiters waren gezien en Van Amerongen geen reden zag mannen voor het donker nog verder vooruit te sturen. In het kamp hing de geur van paarden, nat leer en dunne soep tussen de tenten toen een ordonnans met twee zwaar gevulde leren tassen vanaf de hoofdweg kwam aanrijden. Eerst schonk bijna niemand hem aandacht; bodes kwamen en gingen voortdurend en meestal betekende hun komst nieuwe bevelen, kaarten of berichten waar niemand vrolijker van werd. Pas toen de man bij de tent van Van Amerongen afsteeg, één van de tassen op een kist leegde en de eerste namen begon te roepen, veranderde er iets in het kamp. Mannen kwamen tussen paarden en vuren vandaan en zelfs degenen die deden alsof post hen weinig kon schelen, begonnen ineens langzamer te werken. Pieter zag het als eerste. Hij stond met Willem bij Mars, de nog gevoelige linkerarm dicht tegen zijn lichaam. Met zijn rechterhand controleerde hij een riem, maar zodra zijn naam klonk, liet hij de gesp los. ‘Als die brief van Anna is en iemand heeft hem onderweg gelezen, wil ik het liever niet weten,’ zei hij op weg naar de kist. Willem keek hem na. ‘Waarom zou iemand in vredesnaam jouw brief willen lezen?’ Pieter keek over zijn schouder. ‘Anna schrijft uitstekende brieven. Jij hebt duidelijk geen verstand van belangrijke militaire stukken.’ Matthijs hoorde het en schudde zijn hoofd, maar ook hij had zijn werk aan Bruno al stilgelegd toen zijn eigen naam klonk.

De ordonnans gaf Matthijs drie stukken papier. Eén herkende hij onmiddellijk aan Betsy’s handschrift. Het tweede was kleiner en steviger gevouwen; zijn moeder schreef zijn naam altijd iets te groot op de buitenkant, alsof ze bang was dat niemand anders hem herkennen zou. Het derde vel was van zijn vader, korter en zonder omhaal dichtgevouwen.

Matthijs bleef er een ogenblik mee staan. Om hem heen haalden de anderen hun post op. Simon kreeg twee brieven en verstijfde zichtbaar toen hij het handschrift op de bovenste herkende. De donkerleren etui van Lies hing aan zijn zadel en zijn hand ging er bijna vanzelf naartoe voordat hij de beide brieven aannam. Hij hield de ene brief iets steviger vast dan de andere en legde de tweede, nog ongeopend, veilig bij zijn spullen. Jan stond iets verderop toen zijn naam werd geroepen. De brief uit Leuven was dun, maar alleen de eerste blik op het handschrift was genoeg om zijn hele gezicht zachter te maken. Hij borg hem niet weg, maar liep ermee naar Star en bleef met één hand op het zadel staan alsof hij eerst zeker wilde zijn dat niemand hem zou aanspreken. Arie kreeg een kleiner gevouwen vel van thuis en stopte het zonder haast onder zijn jas. Kees ontving een brief en een grof omwikkeld pakje dat Pieter onmiddellijk aanleiding gaf om iets over smokkelwaar te zeggen. Willie kreeg twee vellen tegelijk en las de naam van zijn broer hardop voordat hij doorhad dat iedereen hem kon horen. Klaas ontving post van zijn ouders, Onno een brief van een oudere zus en Harry werd opvallend stil toen hem een vel met een grote, zorgvuldige vrouwenhand werd gegeven. Alleen Leo kreeg niets. Hij keek één keer naar de kist en boog zich daarna zo overdreven nauwkeurig over zijn zadelriem dat Simon het zag zonder er iets van te zeggen.

Matthijs ging niet meteen zitten. Hij nam eerst de brief van Betsy mee naar Bruno, leunde met zijn schouder tegen het zadel en brak daar het zegel. Haar woorden brachten het erf zo snel dichtbij dat hij de eerste regels tweemaal las. Betsy schreef dat het goed met haar ging, dat de zwangerschap zich steeds duidelijker liet voelen en dat zijn moeder haar voortdurend probeerde te laten zitten zodra ze iets langer dan een paar minuten stond. Ze vertelde over een ochtend waarop Bruno's oude voerbak door een jonge hengst omver was gelopen, waarop zijn vader had beweerd dat dit kwam doordat niemand behalve hijzelf wist hoe een

voerbak hoorde te staan. Anna had daar onmiddellijk tegenover gezet dat een voerbak misschien vooral niet op een plek moest staan waar een paard hem om kon lopen. Matthijs zag Betsy's gezicht haast voor zich bij het lezen en voelde zijn mondhoek omhooggaan. Haar toon veranderde pas aan het einde, waar ze schreef dat de vrouwen iedere keer naar de weg keken wanneer ergens hoefslag klonk, hoewel ze alle drie heel goed wisten dat hun mannen niet zomaar ineens op het erf konden verschijnen. Ze vroeg hem niet voorzichtig te zijn en schreef evenmin dat hij niets mocht overkomen. Ze vertelde eenvoudig dat zij goed voor zichzelf zorgde en van hem hetzelfde verwachtte. Matthijs streek met zijn duim langs die regel en bleef er een tel hangen. Dat was Betsy veel meer dan iedere smeekbede ooit had kunnen zijn.

Hij vouwde haar brief nog niet dicht toen hij het vel van zijn moeder opende. Haar woorden liepen sneller over het papier en tussen de regels door stonden kleine toevoegingen alsof ze telkens na het schrijven nog iets bedacht had. Ze vertelde over Lies, die nu werkelijk rust moest houden en dat eindelijk, zij het met tegenzin, beter begon te doen. Anna en Betsy hielpen elkaar, zijn vader hield iedereen in de gaten alsof zwangerschap een nieuwe vorm van paardenfokkerij was geworden en Simons ouders waren weer naar Utrecht teruggekeerd nadat ze een verenbed, linnengoed en voldoende spullen hadden meegebracht om volgens Matthijs' vader minstens vier kinderen tegelijk groot te brengen. Matthijs lachte zacht, maar verderop veranderde het handschrift van zijn moeder; de regels werden rechter en de woorden korter. Zijn moeder schreef dat hij goed op zichzelf moest passen, maar Simon evenmin uit het oog mocht verliezen. Niet omdat Simon een jongen was die aan de hand genomen moest worden, voegde ze haastig toe, maar omdat Lies hem nodig had en omdat er thuis misschien niet één maar twee kleine kinderen op hun vader wachtten. Matthijs bleef met zijn duim op die zin staan en hoorde het kamp om zich heen ineens minder scherp. Onderaan stond nog één regel, bijna tussen twee zinnen gepropt: hij moest vooral niet tegen Simon zeggen dat zij dit geschreven had, omdat die daar alleen maar koppiger van zou worden. Een korte lach ontsnapte Matthijs voordat hij hem kon tegenhouden. Simon keek vanaf enkele passen afstand op met Lies' nog ongeopende brief in zijn hand en vroeg wat er was. Matthijs vouwde het papier onmiddellijk iets dichter en antwoordde dat er niets was. Simon kneep zijn ogen samen en merkte op dat dit verdacht veel als iets klonk. Matthijs keek naar de brief van zijn moeder en moest opnieuw

glimlachen. ‘Mijn moeder,’ zei hij alleen, waarop Simon één wenkbrauw optrok alsof dat inderdaad voldoende verklaring was voor ongeveer alles wat een mens kon overkomen.

Pas toen Simon zich weer naar zijn eigen post draaide, opende Matthijs het korte vel van zijn vader. Het ging goed met de paarden. De twee jonge dieren die Matthijs vóór zijn vertrek had helpen inrijden, werden rustiger en het landgoed bleef onder toezicht. Er was niets gebeurd dat hem van zijn werk moest afleiden. Onderaan stond in harder schrift dat Matthijs zijn verstand moest gebruiken en Simon hetzelfde moest laten doen. Zijn vader schreef dat ze elkaar eerder levend thuisgebracht hadden en dat ze dat maar weer moesten doen, omdat Lies hier geen weduwe hoefde te worden voordat haar kinderen hun vader hadden gezien. Daaronder stond bijna droog dat Matthijs, als Simon vroeg of zijn vader dat werkelijk geschreven had, maar moest zeggen dat het niet zo was. Matthijs liet het papier langzaam zakken. De humor bleef ergens aanwezig, maar er zat nu iets zwaars onder. Eerst zijn eigen gedachte langs de Moezel, daarna Aries woorden tegen Simon en nu zijn ouders honderden kilometers verderop, die zonder iets van de afgelopen dagen te weten precies dezelfde plek raakten. Hij keek naar Simon. Die stond nog altijd naast Appel en had nu eindelijk Lies’ brief geopend. Zijn ene hand hield het papier, de andere rustte tegen het zadel, dicht bij de donkerleren etui. De tweede brief, van zijn ouders, bleef onaangeroerd bij zijn spullen liggen.

Lies begon met het erf. Ze schreef dat zijn ouders veilig weer richting Utrecht waren vertrokken en dat zijn moeder haar praktisch had gedwongen te beloven het nieuwe verenbed werkelijk te gebruiken. Simon zag Lies zo duidelijk voor zich bij die woorden dat hij even zijn ogen sloot. Daarna las hij over Betsy en Anna, over de drie vrouwen die inmiddels nauwelijks meer ergens kwamen zonder dat één van Matthijs’ ouders vroeg of ze niet moesten zitten, eten of rusten. Lies schreef dat ze daar eerst kwaad om was geworden en daarna had moeten toegeven dat ze na een halve dag proberen te bewijzen dat ze niets nodig had zo moe was geweest dat Betsy haar zonder discussie naar een stoel had gestuurd. Simon trok langzaam één mondhoek op en het papier lag losser in zijn vingers. Toen kwam de zin waar Lies blijkbaar langer over had gedaan. De vroedvrouw in Ede had haar zorgvuldig onderzocht en kon niets beloven, maar hield er ernstig rekening mee dat Lies niet één kind droeg. Simons duim bleef halverwege de regel liggen. Hij bewoog het papier iets dichter naar zijn gezicht, las dezelfde woorden opnieuw en daarna de

volgende zin, waarin Lies schreef dat de vroedvrouw zich op twee kinderen voorbereidde. Niet zeker, niet bewezen, maar genoeg om haar veel meer rust te laten nemen en genoeg om Simon zelf te vertellen voordat iemand anders dat nieuws ooit bij hem kon brengen.

Matthijs stond nog bij Bruno en zag aan Simons houding dat er iets veranderd was. Hij vouwde de brief van zijn vader dicht en kwam dichterbij, waarop Simon opkeek maar eerst geen woord uitbracht. Zijn mond ging open, daarna keek hij opnieuw naar het papier alsof de regels tijdens dat ene ogenblik misschien veranderd waren. Uiteindelijk bracht hij slechts uit: 'Het zijn er misschien twee.' Matthijs bleef staan. 'Wat bedoel je?' Simon tikte met één vinger tegen de brief. 'De vroedvrouw denkt dat Lies misschien twee kinderen draagt.' Ze kon het niet zeker weten, voegde hij er meteen aan toe, maar zijn stem liep al weg voordat de zin af was. Zijn hand begon het papier steviger vast te houden en hij dwong zijn vingers los voordat hij het kreukte. 'Twee,' zei hij opnieuw, nu met zoveel ongeloof in zijn gezicht dat Matthijs de lach al voelde opkomen. Niet omdat het nieuws grappig was, maar omdat Simon eruitzag alsof vreugde, ontzetting en iets dat bijna angst was tegelijk een plaats in hem probeerden te vinden. Simon zag zijn mondhoek bewegen. 'Waag het niet te lachen.' Matthijs beet op zijn lip. 'Dat doe ik niet.' 'Jawel.' Matthijs hield het nog een paar tellen vol. 'Misschien een beetje.' Simon keek hem vernietigend aan, maar moest zelf ook alweer naar de brief kijken.

Lies schreef verder dat hij vooral niet moest denken dat hij terug moest komen. Die zin bracht zijn blik onmiddellijk tot stilstand. Ze wist dat hij dat zou willen en daarom schreef ze het nu al: hij moest blijven waar hij nodig was en zij zou doen wat de vroedvrouw haar had opgedragen. Ze was niet alleen. Betsy en Anna waren er, Matthijs' ouders waren er, zijn eigen ouders zouden komen wanneer dat nodig was en bovendien had half Veldhuizen inmiddels blijkbaar besloten dat Lies niets zwaarders meer mocht tillen dan een lepel. Simon lachte zacht door zijn neus, maar zijn ogen brandden toen hij verder las. Aan het einde schreef Lies dat zij voor de kinderen zou zorgen en hij ervoor moest zorgen dat hij terugkwam om hen zelf te leren kennen. Zijn hand zakte langzaam met de brief mee. Aries woorden kwamen niet als een les terug, maar als de herinnering aan zijn eigen hand tegen zijn gewonde zij, aan de grond onder zijn laarzen en aan de keer dat hij voor het eerst zichzelf bij zijn ploeg had meegeteld. Nu kreeg dat een ander gewicht. Niet alleen Lies stond thuis. Misschien twee

kinderen. Twee mensen die nog niets van hem wisten en voor wie terugkomen niet alleen betekende dat hij een belofte hield, maar dat ze later werkelijk zouden weten wie hun vader was.

Matthijs stond nog naast hem. Simon blies langzaam uit en herhaalde dat het er misschien twee waren, maar deze keer zat er een lach in het woord. Matthijs legde een hand tegen zijn schouder en zei dat hij het inmiddels gehoord had. Simon schudde zijn hoofd, alsof hij nog altijd ruimte probeerde te maken voor het idee. 'Wat moet ik in vredesnaam met twee kinderen?' Matthijs trok zijn wenkbrauwen op. 'Waarschijnlijk ongeveer hetzelfde als met één, alleen vaker.' Simon keek hem zo vernietigend aan dat Matthijs het drie tellen volhield voordat hij toch begon te lachen. Simon deed nog een poging boos te blijven, maar verloor die toen hij zelf ook lachte. De beweging trok aan zijn bijna genezen zij en hij kromp kort ineen. Matthijs' gezicht veranderde meteen, maar Simon hief al een hand. 'Ik weet het.' Matthijs keek hem strak aan. 'Dan hoef ik niets te zeggen.' 'Dat is nieuw,' zei Simon. 'Geniet ervan zolang het duurt,' antwoordde Matthijs.

Aan de andere kant van het kamp had Pieter zich met Anna's brief teruggetrokken op een omgekeerde kist. Willem zat niet ver weg zijn laars schoon te krabben en deed alsof hij niet luisterde. Anna schreef over haar zwangerschap minder bezorgd dan Pieter verwacht had. Ze voelde zich goed, de vroedvrouw had niets bijzonders gevonden en zij en Betsy deden hun best Lies te laten rusten. Vervolgens beschreef Anna uitvoerig hoe Pieters deel van het huis eruitzag zonder zijn laarzen midden op de vloer en dat ze inmiddels begon te vermoeden dat oorlog misschien toch één voordeel had. Pieter las die passage tweemaal, keek naar zijn modderige laarzen en mompelde: 'Laster.' Willem keek op. 'Van Anna?' Pieter vouwde het papier half dicht. 'Dat gaat jou niets aan.' Willem wees met zijn mes naar Pieters laarzen. 'Dan is hij dus inderdaad van Anna.' Pieter schudde zijn hoofd en las verder. Bij de laatste regels verdween zijn grijns. Anna schreef dat ze niet wilde dat hij voor haar minder soldaat werd dan hij moest zijn, maar dat hij zich misschien één keer vóór hij iets roekeloos deed kon herinneren dat zij tegenwoordig voor twee mensen op hem wachtte. Pieter streek met zijn duim over de rand van het papier en bleef een ogenblik stil. Willem keek opzij, zag zijn gezicht en besloot deze keer niets te zeggen.

Jan zat inmiddels met zijn rug tegen een pak hooi naast Star. Anneke schreef vanuit Leuven dat haar ouders gezond waren, dat haar moeder nog

steeds vond dat Jan te weinig over eten schreef en daarom zelf had besloten dat dit betekende dat hij slecht at, en dat haar vader bij iedere hoefslag door het raam keek alsof Jan persoonlijk voor de deur kon staan. Jan glimlachte bij die regels, maar zijn blik bleef langer hangen bij het einde. Anneke schreef eenvoudig dat ze terug wilde naar het erf zodra hij terug was, precies zoals ze eerder gezegd had, en dat hij daarom geen reden had haast te maken op een manier die hem niet levend thuisbracht. Jan streek het papier glad over zijn knie. Hendrik liep langs met een emmer, zag de brief en vroeg zonder in te houden: ‘Bestaat Leuven nog?’ ‘Kennelijk wel,’ antwoordde Jan. Hendrik keek naar de glimlach die Jan niet helemaal kon verbergen. ‘Dan woont er blijkbaar nog minstens één mens die jou graag terugziet.’ Jan gooide een pluk hooi naar hem en Hendrik bukte lachend weg.

Niet iedere brief maakte iemand stiller. Klaas kreeg van zijn vader een verslag van een kapotte schuurdeur dat langer was dan sommige militaire bevelen en las een stuk ervan hardop totdat Willie vroeg of de deur misschien ook ten oorlog trok. Kees vond in het pakje van thuis gedroogde koeken die nog geen minuut later door vijf mannen bekeken werden alsof hij wettelijk verplicht was ze te delen. Hij hield ze tegen zijn borst en wees erop dat de post uitdrukkelijk aan hem gericht was. Pieter, die Anna’s brief inmiddels veilig onder zijn jas had gestoken, verklaarde dat militaire nood voor persoonlijk eigendom ging. ‘Zorg jij eerst maar dat je arm geneest voordat je nieuwe wetten uitvindt,’ antwoordde Kees. Arie kreeg een korte brief van huis en las hem rustig naast zijn paard, maar vouwde hem daarna zorgvuldig kleiner op dan nodig en stopte hem diep in zijn binnenzak. Simon zag het zonder te vragen. Arie keek op, ving zijn blik en knikte slechts. Dat was genoeg.

Harry hield zijn brief langer dicht dan de anderen. Hij zat op een boomstronk met het papier tussen beide handen en keek naar zijn naam alsof hij die nauwelijks herkende. Leo, die niets gekregen had, kwam naast hem zitten zonder iets te zeggen. Uiteindelijk brak Harry het zegel. Zijn moeder schreef. Simon wist dat niet doordat Harry het vertelde, maar doordat het gezicht van de jongen na enkele regels veranderde. Hij las langzamer, veegde één keer met de rug van zijn hand langs zijn neus en keek daarna snel om zich heen. Leo richtte zijn aandacht opvallend zorgvuldig op het vuur en Simon bleef waar hij stond. Harry hoefde niet tegen zijn eigen brief beschermd te worden. Even later duwde hij Leo met zijn schouder en liet hem een regel lezen. Leo begon te lachen en Harry

volgde een paar tellen later. De spanning in zijn gezicht verdween niet helemaal, maar ze werd draaglijker.

Toen de ordonnans de laatste namen riep, bleef één brief op de kist liggen. Hij pakte hem op, keek op zijn lijst en riep Rens. Niemand antwoordde. Simon draaide zich meteen om en liep naar de kist voordat de naam een tweede keer goed en wel door het kamp klonk. 'Rens ligt bij de gewondenwagens,' zei hij. De ordonnans keek naar de brief. 'Kunt u zorgen dat hij die krijgt?' Simon nam het papier aan en bekeek het onbekende vrouwenhandschrift, misschien van Rens' moeder of een zus. 'Ik bewaar hem voor hem,' beloofde hij. Met de brief in zijn hand liep hij terug naar Appel, maakte de sluiting van Lies' donkerleren etui los en schoof Rens' brief voorzichtig naast het korte bericht van de chirurgijnsknecht. Zijn vingers raakten daarbij de binnenzijde van het leer. De woorden stonden daar nog steeds, nauwelijks zichtbaar in het avondlicht maar inmiddels zo bekend dat hij ze niet hoefde te lezen: Kom altijd weer thuis. Hij sloot de etui en bleef even met zijn hand op de klep rusten.

Matthijs kwam achter hem staan met Betsy's brief en de beide brieven van zijn ouders inmiddels veilig onder zijn jas. Toen hij vroeg of het papier van Rens was, knikte Simon en zei dat hij het zou meenemen zodra ze de jongen konden bezoeken. Matthijs' hand ging even naar de plek waar zijn vaders brief zat en zijn blik bleef een fractie te lang op Simon rusten. Simon merkte dat onmiddellijk en vroeg wat er was. Matthijs trok zijn mondhoek op en antwoordde opnieuw dat er niets was. Simon kneep zijn ogen samen en wees erop dat Matthijs dat eerder ook al had gezegd, waarop Matthijs droog terugwierp dat het toen eveneens niets geweest was. Simon vertelde hem dat hij slecht kon liegen. Matthijs gaf Bruno een klop tegen de hals en liep langs hem heen. 'Betsy beweert hetzelfde.' Simon keek hem na. 'Er staat iets over mij in die brieven!' Matthijs liep gewoon verder. 'Welterusten, Simon.' Toen Simon zijn naam nog eens waarschuwend achter hem aan riep, begon Pieter vanaf het vuur te lachen en verklaarde dat hij het nu ook wilde weten. Matthijs draaide zich eindelijk om. 'Mijn ouders schrijven vooral dat we allemaal ons verstand moeten gebruiken. Ik zie nu al dat die boodschap verspilde moeite is.' Dat leverde precies genoeg protest op om het onderwerp te laten verdwijnen. Alleen Simon bleef hem nog een ogenblik aankijken. Matthijs hield die blik vast en zag opnieuw Lies voor zich, thuis op het erf, met mogelijk twee kinderen onder haar hart. Hij dacht aan de korte regel van zijn vader

en aan zijn moeders waarschuwing dat Simon alleen maar koppiger werd als hij wist dat er op hem gelet werd. De langzame glimlach die daardoor op zijn gezicht verscheen, maakte Simon zichtbaar alleen maar achterdochtiger.

Die avond werden de brieven nog lang gelezen. Sommige mannen gingen drie of vier keer door dezelfde regels; anderen vouwden hun post na één keer lezen zorgvuldig weg alsof langer kijken de afstand naar huis alleen groter maakte. De gesprekken rond de vuren gingen ineens niet meer alleen over wegen, Franse ruiters en de volgende dag, maar over een kapotte schuurdeur, een broer die wilde weten wanneer Willie terugkwam, Kees' koeken, een bezorgde moeder en de vraag of Pieter zijn laarzen werkelijk ooit midden op de vloer liet liggen. De oorlog bleef aanwezig. Op de hogere posten stonden nog steeds wachten en buiten het vuurlicht begon het land waarin Franse verkenners reden, maar voor een paar uur veranderde het kamp genoeg om mannen weer te laten herinneren waar ze vandaan kwamen. Simon zat later naast Appel met Lies' brief opnieuw open op zijn knie. Zijn ogen bleven bij dezelfde regels terugkomen. Misschien twee kinderen. Hij streek met zijn duim over de letters en voelde telkens een glimlach komen die weer kleiner werd zodra hij bij haar opdracht kwam om terug te keren. De tweede brief, die van zijn ouders, lag nog altijd ongeopend bij zijn spullen. Hij had haar wel gezien, zelfs een paar keer aangeraakt, maar Lies' woorden zaten nog te dicht onder zijn huid om meteen opnieuw iemand uit huis binnen te laten.

Arie liep langs hem heen, hield een paar passen verder stil en keek terug. Hij vroeg of alles goed was. Simon keek naar Lies' brief en knikte langzaam. 'Blijkbaar word ik misschien vader van twee kinderen tegelijk.' Arie bleef midden in zijn stap staan en draaide zich helemaal naar hem toe. De vraag of Simon werkelijk twee bedoelde stond zo zichtbaar op zijn gezicht dat Simon begon te lachen voordat Arie haar volledig had uitgesproken. Hij zei dat dit ongeveer ook zijn eigen reactie was geweest. Aries blik ging van de brief naar Simon en daarna naar diens bijna genezen zij. Zijn wenkbrauwen kwamen langzaam omhoog. Simon wist precies wat er ging komen en stak waarschuwend één vinger op voordat Arie iets kon zeggen. Arie trok een mondhoek op. 'Ik heb niets gezegd.' Simon schudde zijn hoofd en keek weer naar Lies' brief, maar de glimlach bleef. Achter hem hoorde hij Pieter protesteren omdat Kees eindelijk één van zijn koeken had afgestaan en verderop las Harry blijkbaar een grappige regel uit de brief van zijn moeder opnieuw aan Leo voor. Simon

legde zijn hand kort tegen de donkerleren etui en voelde het stevige leer onder zijn palm. De woorden aan de binnenzijde waren dezelfde gebleven, maar sinds die middag droegen ze meer gewicht. ‘Kom altijd weer thuis’ hield hem niet langer alleen tegen wanneer hij te ver naar voren wilde. Aan de andere kant van die woorden wachtten Lies en misschien twee kinderen op een man die ze zelf nog moesten leren kennen. Het vuur was al laag geworden toen Simon uiteindelijk naar de tweede brief greep. De meeste mannen lagen onder dekens of waren bezig hun spullen voor de nacht op orde te brengen, maar werkelijk rustig was het kamp niet. Op de hogere posten stonden dubbele wachten en aan de rand van het bivak waren de paarden dichter bijeen gezet dan anders, zodat ze bij alarm sneller meegenomen konden worden. Verder naar het zuiden lag geen volkomen duisternis. Heel soms verscheen hoog tegen een helling een klein lichtpunt dat te kort brandde om van een boerderij te zijn en daarna weer verdween. Niemand wist of het Franse wachtvuren waren, lantaarns van ruiters of iets onschuldigs dat door de afstand verdacht leek. Van Amerongen had daarom verboden onnodig licht te maken. De kookvuren waren laag gehouden en wat overbleef werd met aarde en hout afgeschermd. Bij een wachtpost klonk een gedempte stem, gevolgd door het zachte schuiven van een karabijnriem. Simon keek automatisch op, wachtte tot hij geen alarm hoorde en liet zijn blik daarna weer naar de brief in zijn handen zakken. Hij zat bij Appel, met zijn rug tegen een opgerolde deken en Lies’ brief zorgvuldig gevouwen naast zich. De brief van zijn ouders had hij die middag meerdere keren aangeraakt zonder hem te openen. Niet omdat hij bang was voor wat erin stond, hield hij zichzelf voor, maar omdat Lies al genoeg in zijn hoofd had achtergelaten. Twee kinderen. Misschien. Iedere keer wanneer hij dat dacht, trok dezelfde vreemde mengeling van warmte en onrust door zijn borst. Hij pakte nu het tweede vel op, draaide het eenmaal tussen zijn vingers en herkende aan het zegel dat zijn vader de brief had gesloten, al was de naam op de buitenkant duidelijk door zijn moeder geschreven. Dat alleen al vertelde hem ongeveer hoe het schrijven gegaan moest zijn: zij met de pen aan tafel, zijn vader ernaast, geduldig genoeg om te luisteren tot hij op het einde waarschijnlijk beweerde dat hij zelf nog iets moest toevoegen. Achter Simon snoof Appel plotseling en trok eenmaal aan zijn halster. Verderop antwoordde een ander paard. Simon keek opnieuw naar de donkere rand van het kamp, waar een wachtpost roerloos tussen twee bomen stond. Pas toen de dieren weer tot rust kwamen, brak hij het zegel.

Zijn moeder begon zonder omweg met de mededeling dat ze veilig in Utrecht waren teruggekeerd, maar Lies met tegenzin hadden achtergelaten. Simon hoorde bijna hoe ze dat laatste woord zou uitspreken. Daarna volgde een uitvoerige beschrijving van het bezoek aan Veldhuizen, van het huis, het erf en de vrouwen, alsof ze bang was dat hij anders niet precies genoeg voor zich kon zien waar Lies zich bevond. Betsy en Anna letten goed op haar en Matthijs' ouders deden dat zo mogelijk nog grondiger, waarbij vooral Matthijs' moeder volgens haar een talent bezat om iemand te laten zitten zonder ooit rechtstreeks bevel te geven. Simon glimlachte en streek met zijn duim langs de rand van het papier. Zijn moeder schreef verder dat Lies sterker was dan verstandig en dat dit waarschijnlijk een eigenschap was waarop Simon ooit verliefd was geworden, maar dat hij haar bij thuiskomst toch maar moest uitleggen dat sterk zijn en alles zelf willen doen niet hetzelfde waren. Zijn blik bleef bij die zin hangen. Een paar dagen geleden zou hij er waarschijnlijk om hebben gelachen. Nu voelde hij Aries woorden er ongemakkelijk dicht naast liggen. Een kort, scherp geluid sneed vanuit de duisternis door het kamp.

Simon had de brief al tegen zijn borst gedrukt voordat hij bewust herkende dat het een schot was. Niet vlakbij, maar ook niet ver genoeg om het te negeren. Rond de gedoofde vuren kwamen mannen overeind. Leer kraakte, staal tikte tegen een gesp en ergens siste iemand dat er geen licht gemaakt mocht worden. Simon kwam overeind. Zijn zij protesteerde bij de plotselinge beweging en Appel hief zijn hoofd. Nog voordat hij naar zijn karabijn kon grijpen, kwam vanaf de buitenste post een afgesproken roep. Geen alarm. Eén schot, buiten hun lijn. Daarna niets. Simon bleef luisteren. De stilte die volgde voelde niet leeg; ze zat vol mannen die precies hetzelfde deden. Arie verscheen een eind verder tussen de paarden met zijn karabijn in zijn hand. Hun blikken vonden elkaar. Simon wees kort naar de hogere post. Arie knikte en bleef staan. Pas na bijna een minuut kwam een soldaat vanaf de buitenrand terug en meldde zacht aan de dichtstbijzijnde onderofficier dat de wacht beweging op een verre helling had gezien. Waarschijnlijk een ruiter. Misschien twee. Het schot was verder zuidwaarts gevallen en niet op het kamp gericht. Niemand wist wie geschoten had.

Simon ging langzaam weer zitten. Zijn hart liep nog iets te snel en de brief in zijn hand had een vouw gekregen waar zijn vingers hem tegen zijn borst hadden gedrukt. Hij streek het papier voorzichtig glad. Boven hem